

Gronings bos moet wijken voor giftig slib

“Het economisch belang gaat voor onze gezondheid”

Met het project “Kustontwikkeling Eemszijlen” hoopt de provincie Groningen een oplossing te hebben gevonden voor de vervuiling van het natuurgebied Eems-Dollard. Volgens actiegroep Handen af van de Groote Polder in Oost-Groningen betekenen de plannen een nog grotere aanslag op de toch al kwetsbare volksgezondheid in de regio. “De zorgkosten zijn hier 114% van het gemiddelde in Nederland”, stelt Simon Lieth, een bezorgde omwonende. “En wat doet de overheid? Die wil het bos, het laatste natuurlijke filter tussen onze dorpen en de chemische industrie, om zeep helpen door er kwik, pfas en rattengif te lozen.”

Wie nader wil onderzoeken wie er gelijk heeft, moet diep graven in een modderpoel vol kafkaëske verbanden en belangen. Zo omvat het project Kustontwikkeling Eemszijlen onder meer een plan om bij het gehucht Borgsweer een stuk bos van bijna zeventig voetbalvelden groot vol te laten lopen met slib uit de naastgelegen Eems-Dollard. Volgens de ontwikkelaars van het plan, een machtig consortium van overheid, waterschappen en bedrijfsleven, voldoet dat slib aan alle milieunormen. Maar uit cijfers van de rijksoverheid zelf komt een heel ander beeld naar voren.

Giftige kraamkamer

Jaarlijks loost het Groningse zoutwinningsbedrijf Nedmag twee miljard liter afvalwater in de Eems-Dollard. Volgens gegevens die het bedrijf zelf doorgeeft aan de [emissieregistratie van de rijksoverheid](#) dumpt Nedmag met het afvalwater per jaar bijna vijf kilo kwik en ruim elf kilo arsenicum in een gebied dat bekend staat als de zeehondenkraamkamer van de Waddenzee. Daarmee overtreedt het bedrijf jaar in jaar uit de norm, maar volgens een woordvoerder berust alles op een meetfout.

Arsenicum en kwik behoren tot de giftigste stoffen op aarde. Beide stoffen zijn zware metalen, die hechten aan slib en duizenden jaren nodig hebben om te verdwijnen uit het milieu. De waterkwaliteit in het kwetsbare natuurgebied zit ver onder het minimum, en dat stelt Rijkswaterstaat, de gemeente Eemsdelta en het waterschap Hunze en Aa's voor grote problemen. Zo groot, dat alle industriële activiteit in de regio op slot dreigt te gaan.

De druk van Europese regelgeving, tot stand gekomen met Nederland als grootste voorvechter, neemt toe. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat al in 2015 de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in alle lidstaten van Europa kwalitatief goed had moeten zijn. Tot twee keer toe wist Nederland uitstel te bedingen. Een derde uitstel is niet mogelijk, uiterlijk in 2027 moet daarom ook de Eems-Dollard aan de KRW-eisen voldoen. Maar dat gaat niet lukken.

Ruimte voor vervuiling is op

Samen met dagblad Trouw en Het Financieele Dagblad [onderzochten de journalisten van Investico](#) de vervuiling van de Eems-Dollard. Daaruit blijkt dat het natuurgebied veel meer kwik en arseen bevat dan volgens Europese richtlijnen is toegestaan. En dan hebben we het alleen nog maar over gif, want volgens de [Afstemmingsnota 2022 – 2027](#) van waterschap en provincie zijn ook de ecologische doelwaarden voor de Eems-Dollard al niet meer haalbaar.

Het probleem is al jaren bekend, maar door twaalf jaar uitstel lijkt voor rijk, provincie en gemeente het hoofdpijndossier onoplosbaar geworden. Het chemische industriepark bij Delfzijl wil uitbreiden, en daar zijn milieuvergunningen voor nodig. Maar de vervuiling in het gebied – vastgesteld in de waterkwaliteit – laat geen enkele uitstoot meer toe. “Dit gaat geheid in de rechtszaal komen”, zegt hoogleraar nationaal en Europees omgevingsrecht Frank Groothuijse in weekblad de [Groene Amsterdammer](#). Vergunningen zoals die van Nedmag zijn verouderd en voldoen niet meer aan de huidige normen. Als daardoor de waterkwaliteit verslechtert, moet Rijkswaterstaat de vergunning aanpassen, volgens Groothuijse. En als een bedrijf de norm niet haalt, moet de vergunning worden geweigerd.

Dat kon nog weleens tot problemen leiden voor de [forse uitbreidingsplannen](#) van de provincie Groningen en havenbedrijf Groningen Seaport. Wanneer de Europese Unie in 2027 besluit te gaan handhaven, zullen er eerder bedrijven moeten sluiten dan dat er nog een bij komt. Want “de ruimte om nog een klein beetje extra te vervuilen [is] als het ware op”, zegt de Utrechtse hoogleraar nationaal en Europees waterrecht Marleen van Rijswick in hetzelfde artikel van de Groene.

De Groote Polder

Terug naar actiegroep Handen af van de Groote Polder en het bos bij Borgsweer. Dat bos ligt in de Groote Polder, op dit moment de enige groene buffer tussen een tiental dorpen en de chemische industrie van Delfzijl. Het plan Kustontwikkeling Eemzijen ziet dit als de ideale plek om slib uit de Eems-Dollard te lozen. Volgens de opstellers van het plan gaat dat inderdaad ten koste van het bos, maar zal er op termijn “diversere natuur” voor terugkomen.

In de milieueffectrapportage (mer) [klinkt het in ronkende bewoordingen](#): “De initiatiefnemers van het project willen deze kustzone voorbereiden op klimaatverandering en ervoor zorgen dat toekomstige generaties in deze kustzone kunnen blijven wonen, werken en recreëren. Zij willen meerwaarde creëren door verschillende opgaven en functies zoals natuur, recreatie/toerisme, zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid in samenhang te bekijken.”

Hoe is het opofferen van bos voor toxisch kwik- en arseenhoudend slib te rijmen met die ambitieuze doelen? En wie zijn de genoemde initiatiefnemers eigenlijk? Volgens de rapportage zijn dat er vier: de provincie Groningen, de gemeente Eemdelta, Rijkswaterstaat en Stichting Het Groninger Landschap. Tenminste twee van de vier hebben een wettelijke zorgplicht voor hun burgers, zoals de inwoners de Oost-Groninger

dorpen. Die zorgplicht wordt volgens hen met voeten getreden. Dat de industriële grootgrondbezitter Groningen Seaports bovendien een dikke vinger in de pap heeft, stemt de bewoners weinig hoopvol.

“Wij laten ons bos niet afpakken”

“Het economisch belang gaat voor onze gezondheid”, zegt Lieth. “Dat zijn we hier al een halve eeuw gewend, met de gaswinning, de aardbevingen en de bodemdaling. Maar we weigeren nu ook nog het chemisch afvoerputje van Nederland te worden. Een vertegenwoordiger van de Provincie Groningen heeft ons hier in het dorps huis bezworen dat het slib schoon is. Maar hoe kan dat als er grote hoeveelheden kwik en arsenicum worden geloosd? Als je de Dollard schoon wil krijgen, is daar maar één manier voor: die gifkraan moet dicht, want geen zinnig mens gaat dweilen met de kraan open.”

De Oost-Groningers voelen zich opgezaald met de problemen die de overheid over zichzelf heeft afgeroepen. “Boeren worden uitgekocht zodat het slib met gif en al in onze achtertuin kan worden geloosd. Je kunt dat ook in heel andere, prachtige woorden zeggen, maar per saldo is dit gewoon wat ze willen doen. Maar wij laten ons bos niet afpakken. Want dan gaat ook de luchtkwaliteit nog eens hollend achteruitgaan. Fijnstof, kwik en arseen, ik ben benieuwd wie van die initiatiefnemers daarvan vrijwillig een vrachtwagen in zijn tuin zou laten storten. En dan hebben we het nog niet eens over PFAS gehad.”